

Federaal Wetenschapsbeleid

Plaatsing van kinderen en armoede

Onderzoeksproject AG/11/136 (Onderzoeksactie [AG](#))

[Beschrijving](#) - [Documentatie](#)

Personen :

[Prof. dr. DE BIE Maria](#) Universiteit Gent (UGent)
Coördinator van het project
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/10/2006-31/3/2009

[Mme. RAVIER-DELENS Isabelle](#) Université Catholique de Louvain (UCL)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/10/2006-31/3/2009

[Mevr. WILLEMS Sara](#) Universiteit Gent (UGent)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/10/2006-31/3/2009

[Dhr. ROSSEEL Yves](#) Universiteit Gent (UGent)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/10/2006-31/3/2009

Beschrijving :

In dit project is een databestand gecreëerd dat een zicht geeft op de socio-economische achtergrond van kinderen en jongeren die geconfronteerd worden met een maatregel binnen de bijzondere jeugdbijstand. Worden kinderen en jongeren uit arme gezinnen meer geconfronteerd worden met dergelijke maatregelen dan andere kinderen en jongeren? Met dit project wordt tevens de basis gelegd voor longitudinaal onderzoek, waarbij nagegaan wordt wat de socio-economische situatie is van deze kinderen en jongeren op volwassen leeftijd. In welke mate heeft het aanbod van de bijzondere jeugdbijstand de betrokken kinderen en jongeren kansen gegeven in hun verder leven? Deze informatie wordt verkregen door gegevens van de databank 'datawarehouse arbeidsmarkt' van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid te koppelen aan de registratiesystemen van de verschillende afdelingen 'bijzondere jeugdbijstand'. Welke variabelen het best geschikt zijn om de socio-economische achtergrond van de betrokken kinderen en jongeren te omschrijven, op welke manier dit materiaal kan worden verwerkt, en op welke manier er longitudinaal onderzoek op basis van het materiaal kan worden verricht.? Het project zal aan deze vragen een antwoord bieden. De ontwikkeling van het project gebeurt in overleg en dialoog met alle betrokken actoren: armenverenigingen, administraties, instellingen en wetenschappers. Dit project wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking tussen het 'Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting' en de drie Gemeenschappen; een samenwerking die kadert in het 'Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestending van het armoedebeleid'.

Documentatie :

[Project "Plaatsing van kinderen en armoede"](#)

Realisatie van onderzoeksmogelijkheid naar ulterieure trajecten en tendensen bij ex-aanvragers van een regularisatie (ROUTE)

Onderzoeksproject AG/JJ/141 (Onderzoeksactie AG)

[Beschrijving](#) - [Documentatie](#)

Personen :

[Prof. dr. WETS Johan](#) Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)
Coördinator van het project
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/9/2007-31/8/2009

[Mevr. TIMMERMAN Christiane](#) Universiteit Antwerpen (UA)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/9/2007-31/8/2009

[M. REA Andrea](#) Université Libre de Bruxelles (ULB)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/9/2007-31/8/2009

[Prof. dr. MARTINIELLO Marco](#) Université de Liège (ULG)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/9/2007-31/8/2009

Beschrijving :

Met het onderzoeksproject ROUTE ("realisatie van onderzoeksmogelijkheid naar ulterieure trajecten en tendensen bij ex-aanvragers van een regularisatie") wordt een kwantitatieve methodiek ontwikkelen die moet toelaten om de socio-economische trajecten van geregulariseerde vreemdelingen doorheen de tijd op te volgen. Dit zal gebeuren door het koppelen van gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ, de Belgische immigratiedienst) en de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid (KSZ, de Belgische databank inzake sociale zekerheid). De koppeling tussen beide databanken gebeurt op basis van het unieke Rijksregisternummer (RR, het Belgische centrale bevolkingsregister). De gecombineerde databank (DVZ_KSZ) zou vervolgens op jaarlijkse basis worden onderworpen aan een reeks analyses ten einde statistieken, kruistabellen, grafieken, etc. over de socio-economische trajecten van de doelgroep te produceren.

Het gaat hier om een Belgisch project waaraan onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven (KUL), de Vrije Universiteit Brussel (VUB), de Universiteit Antwerpen (UA) en de Universiteit Luik (ULg) deelnemen. Er wordt nauw samengewerkt met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en met de relevante federale administraties waaronder de Dienst Vreemdelingenzaken en de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid.

De finaliteit van het ROUTE project is tweevoudig. Ten eerste is er een nood aan objectieve informatie over de groep van geregulariseerden en over hun longitudinale trajecten op bvb. De arbeidsmarkt. Dit is met name relevant naar de politieke besluitvorming toe, zeker nu in België nieuwe regularisatiemaatregelen op til staan. Ten tweede is het de bedoeling dat de hier ontwikkelde methodiek in een volgende fase wordt uitgebreid naar andere migrantenpopulaties, zoals bvb. Erkende vluchtelingen, studenten, gezinsherenigers, arbeidsmigranten, etc.

Het project bevindt zich thans in de initiële, verkennende fase waarbij we o.a. nagaan wat er op dit vlak bestaat in andere Europese en niet-Europese landen. Vindt er vanuit de respectievelijke administraties een longitudinale opvolging van bepaalde categorieën van vreemdelingen (niet noodzakelijk geregulariseerden) plaats? Welke (socio-economische) variabelen worden daarbij meegenomen? Hoe gebeurt de opvolging, bvb. middels administratieve registratie, longitudinale surveys, census, etc.? Worden verschillende databronnen gekoppeld? Welke zijn de moeilijkheden, mogelijkheden, etc.? Op welke wijze worden de bekomen gegevens gevaloriseerd, bvb. jaarlijkse publicatie van statistieken, jaarboeken, etc.?

Documentatie :

[Project "Realisatie van onderzoeksmogelijkheid naar ulterieure trajecten en tendensen bij ex-aanvragers van een regularisatie"](#)

Armoede in de stad en op het platteland (POCICO)

Onderzoeksproject AG/KK/152 (Onderzoeksactie [AG](#))

[Beschrijving](#) - [Documentatie](#)

Personen :

[Prof. dr. VANDERMOTTEN Christian](#) Université Libre de Bruxelles (ULB)
Coördinator van het project
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2009-30/11/2011

[Dhr. LOOPMANS Maarten](#) Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2009-30/11/2011

Beschrijving :

Een statistische aanpak van armoede stelt ons voor uitdagingen op het vlak van conceptvorming en indicatoren. In de eerste plaats dienen we de vraag te beantwoorden 'wie kunnen we als arm beschouwen?' Personen die niet over voldoende geld beschikken voor een menswaardig leven (monetaire armoede)? Zij die basisconsumptieproducten en gebruiksgoederen moeten ontberen? (bestaansmiddelenarmoede) Of laten we de personen zelf inschatten of ze moeilijkheden ondervinden om het door hen zelfbepaalde welzijnsniveau te behalen (subjectieve armoede)? Inderdaad dekken deze drie verschillende definities niet dezelfde populatie.

Bovendien ontvouwt de armoedeproblematiek zich niet op elke plek op dezelfde manier. Stedelijke armoede is in het algemeen geconcentreerd in bepaalde buurten en daardoor gemakkelijker te meten. Plattelandsarmoede daarentegen is ruimtelijk meer verspreid; daardoor ervaren mensen specifieke problemen en spreekt men ook van verborgen armoede op het platteland. Weliswaar is de huisvestingskost in het algemeen lager op het platteland, maar de toegang tot diensten en werkgelegenheid is eveneens moeilijker en duurder (gebrek aan openbaar vervoer, nood aan een eigen auto,...)

Er bestaan zeer weinig gegevens die specifiek zijn aan de Belgische plattelandsgebieden. De bestaande gegevens zijn in het algemeen gebaseerd op de socio-economische enquête van 2001 die niet meer zal worden herhaald. Daarom heeft dit project tot doel om indicatoren over armoede te verschaffen die rekening houden met het landelijke of stedelijke karakter van de omgeving.

De studie zal in twee grote stappen verlopen. In een eerste fase concentreert het onderzoeksteam zich op een beter begrip van plattelandsarmoede, haar diversiteit en haar eigenheid ten opzichte van stedelijke armoede. Deze fase zal voornamelijk steunen op de analyse van de EU-SILC enquête en de socio-economische enquête van 2001.

In een tweede fase zal de onderzoeksploeg de eerder verworven inzichten in plattelandsarmoede gebruiken om indicatoren te construeren die toelaten armoede te meten op niveau van statistische sectoren, met aandacht voor het stedelijke of landelijke karakter van de gebieden. Deze indicatoren zullen worden ontwikkeld op basis van de statistieken van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KBSZ). Deze hebben het voordeel dat ze regelmatig worden geactualiseerd en een analyse van de ruimtelijke evolutie van armoede in België toelaten.

Documentatie :

[Project "Armoede in de stad en op het platteland"](#)

Kick-off seminar met het begeleidingscomite - power point presentaties van de uitgenodigde buitenlandse experts:

- Frans Thissen (Department of Geography, Planning and International Development Studies, University of Amsterdam) heeft zijn recente onderzoek gepresenteerd ivm armoede op het platteland. [Klik hier om zijn presentatie te downloaden](#)

- Prof. Mark Shucksmith (Newcastle University) heeft de manier waarop men in de VK te werk gaat om armoede op het platteland en in de steden te meten. [Klik hier om zijn presentatie te downloaden](#)

Sociaal-economische positie van personen met een handicap en analyse van de effectiviteit van tegemoetkomingen aan personen met een handicap (HANDILAB)

Onderzoeksproject AG/KK/154 (Onderzoeksactie [AG](#))

[Beschrijving](#) - [Documentatie](#)

Personen :

[Mevr. VAN AUDEHNOVE Chantal](#)

Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)
Coördinator van het project
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2009-1/12/2011

[Prof. dr. BERGHMAN Jos](#)

Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2009-1/12/2011

Beschrijving :

Strategische doelstellingen van het project

Het Handilab-project omvat 2 doelstellingen: (1) de analyse van het socio-economische profiel van personen met een arbeidshandicap, (2) de evaluatie van de effectiviteit van de tegemoetkomingen aan personen met een handicap. De eerste doelstelling wordt gerealiseerd door middel van een analyse van de administratieve data die via het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming beschikbaar zijn. Dit onderdeel wordt uitgevoerd door de onderzoeksequipe van CESO onder leiding van Prof. dr. Jos Berghman.

De tweede vraag naar de effectiviteit van de tegemoetkomingen aan personen met een handicap wordt beantwoord door (1) een survey bij de doelgroep over hun financiële situatie en hun leefomstandigheden, (2) een onderzoek naar de haalbaarheid van een koppeling van deze data aan de IMA-gegevens omtrent medisch zorggebruik. Deze tweede doelstelling wordt uitgevoerd door de onderzoeksequipe van LUCAS onder leiding van Prof. dr. Chantal Van Audenhove en Dr. Koen Hermans.

1. Het socio-economisch profiel van personen met een handicap

De afbakening van de groep gehandicapten en personen met een langdurig gezondheidsprobleem is niet eenvoudig. Er zijn enerzijds verschillende definities terug te vinden in wetgeving en beleid(sonderzoek) en anderzijds zijn overlappingen en cumulaties van verschillende statuten mogelijk (OECD, 2003). Het gaat over een heterogene groep in diverse statuten. Personen met een handicap kunnen in aanmerking komen voor verschillende uitkeringen: primaire arbeidsongeschiktheid- of invaliditeitsuitkering, inkomensvervangende- of integratietegemoetkoming, tegemoetkoming hulp aan bejaarden, verhoogde kinderbijslag, een uitkering wegens arbeidsongeval of beroepsziekte of een vervroegd pensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid of ziekte. Wanneer deze uitkeringen gecombineerd worden met tewerkstelling worden deze personen tot de werkenden gerekend. Daarvoor kan beroep gedaan worden op bepaalde tewerkstellingsmaatregelen, zoals beschutte of ondersteunde tewerkstelling. In ieder geval dienen duidelijke criteria bepaald te worden die de definitie van een doelgroep toe laten. Vervolgens wordt onderzocht welke categorieën van arbeidsgehandicapten kunnen worden gedetecteerd op basis van het Datawarehouse AM & SB aan de hand van een beschouwing van de gegevens van de beschikbare gegevensbestanden: FOD Sociale Zekerheid, RSZ, RSZPPO, RSVZ(-KB), RKW, RVA, FBZ, FAO, RIZIV, NIC, POD MI, VDAB/Actiris/Forem /ADG en CIMIRe.

De analyse van de data wordt uitgevoerd op gestratificeerde steekproefpopulaties. Twee fasen kunnen onderscheiden worden. De eerste, cross-sectionele, fase (uitgevoerd op steekproefpopulaties in verschillende onderzoeksjaren) beschrijft het socio-economisch profiel van personen met een (arbeids)handicap naar maatschappelijk relevante variabelen over het individu en de gezinsstructuur, aangevuld met gegevens over inkomensbronnen. In de tweede, longitudinale, fase beschouwen we naast het arbeidsmarkttraject tevens de interacties en substituties tussen de verschillende stelsels van sociale zekerheid en bijstandsregelingen. We voeren deze analyse uit voor de meest recente steekproefpopulatie.

De resultaten van deze analyses zullen vergeleken worden met resultaten van studies inzake personen met een handicap die werden uitgevoerd door of in opdracht van de FOD Sociale Zekerheid en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en zijn Waalse tegenhanger (AWIPH).

Het eindrapport en de beschreven SAS-programma's zullen andere onderzoeksploegen toelaten de uitgevoerde analyses na afloop van het project verder te zetten.

2. De effectiviteit van tegemoetkomingen aan personen met een handicap

De tweede centrale vraag in deze studie betreft de effectiviteit van de tegemoetkomingen aan personen met een handicap. Het betreft de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en de integratietegemoetkoming (IT). Enerzijds wordt de vraag beantwoord in welke mate de tegemoetkomingen armoede en sociale uitsluiting voorkomen en in welke mate de tegemoetkomingen toelaten om te kunnen participeren aan de samenleving. De onderzoekers gaan uit van een multidimensionele meting van armoede, waarbij er aandacht gaat naar de mate van uitsluiting binnen verschillende levensdomeinen. Anderzijds is het doel van deze studie om te analyseren in welke mate de uitkeringen volstaan om de extra kosten verbonden aan de handicap te compenseren. In wetenschappelijk onderzoek worden vier methodologische benaderingen gehanteerd voor het meten van de extra kosten van een handicap: (1) de subjectieve benadering, (2) de vergelijkende benadering, (3) de 'standard of living' benadering en (4) de budgetstandaard benadering (Tibble, 2005). In deze studie zal een combinatie van de eerste drie benaderingen worden gebruikt. De subjectieve benadering vraagt de gerechtigden om een schatting te geven van de extra kosten als gevolg van hun handicap. Het nadeel van deze benadering is dat slechts een ruwe schatting van de extra kosten wordt verkregen. Bij de vergelijkende benadering wordt het uitgavenpatroon van personen met een handicap vergeleken met dat van personen zonder handicap. De 'standard of living' benadering vergelijkt de levensstandaard van personen met een handicap met die van personen zonder handicap. Voor de vergelijking van het uitgavenpatroon en de levensstandaard van personen met een handicap met personen zonder handicap wordt gebruik gemaakt van bestaande data van EU-SILC en de Gezondheidsenquête.

Uit een eerste verkenning van bestaande databanken, zoals EU-SILC, de Gezondheidsenquête en de Huishoudbudgetenquête, blijkt dat personen met een IVT en/of IT onvoldoende vertegenwoordigd zijn in de steekproef of dat zij niet geïdentificeerd kunnen worden. Omdat de onderzoeksvraag niet beantwoord kan worden met behulp van bestaande databanken, is het noodzakelijk om een survey uit te voeren. Het is ten eerste de intentie van de onderzoekers om in de survey zoveel mogelijk gevalideerde instrumenten te gebruiken uit EU-SILC om de financiële situatie en de mate van materiële deprivatie te kunnen meten en vergelijken. Uit internationaal onderzoek blijkt ten tweede dat de graad van handicap een belangrijke verklaring vormt voor de extra kosten (en dus niet zozeer het type van handicap) (Stapleton, Protik & Stone, 2008). De graad van handicap zal gemeten worden aan de hand van instrumenten uit de Gezondheidsenquête. Het is ten derde de intentie om de medische kosten niet te bevragen, aangezien die bekomen kunnen worden via de IMA-databank. In het onderzoek zal moeten blijken of deze koppeling mogelijk is. Ten vierde zal de bevraging van de niet-medische kosten alleszins de volgende uitgavenposten bevatten: gezinshulp, poetshulp, verplaatsingen buitenhuis, vrijetijdsbesteding, hulpmiddelen, aanpassingen woning, meerkost communicatiemiddelen. Er zal ten vijfde ook aandacht gaan naar de leefsituatie, de mate van sociale steun en sociaal kapitaal, aangezien een gebrek aan sociale steun mogelijks leidt tot een hoger uitgavenpatroon qua hulp (Andersen, 2008; Berthoud e.a., 2008). Ten zesde zal ook het subjectief welbevinden, het toekomstperspectief en het gevoel van achterstelling (en stigmatisering) bevraagd worden.

Er zal een gestratificeerde steekproef getrokken worden bij alle personen met een inkomensvervangende tegemoetkoming en/of integratietegemoetkoming op actieve leeftijd (21-65 jaar). Er zal mogelijk gestratificeerd worden op basis van het type uitkering, woonplaats, leeftijd en graad van handicap. De bedoeling is om de data te verzamelen via face-to-face interviews bij ongeveer 1.000 personen. Indien noodzakelijk zal de bewindvoerder of de voogd bevraagd worden.

Zowel het databestand als de analyses zullen op een transparante wijze beschreven worden, zodat ook de administratie en andere onderzoekers gebruik kunnen maken van deze data.

Leden van het Begeleidingscomité

Michaël Bennetsen - Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding
Luc Blomme - SPF Sécurité Sociale
Evelien Devriese - Vlaams Welzijnsverbond
Gabriele Fettweis - Dienststelle für Personen mit Behinderung
Mireille Goemans - SPF Sécurité Sociale
André Gubbels - SPF Sécurité Sociale
Herman Janssens - Katholieke Vereniging voor Gehandicapten
Rudy Kennes - Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
Etienne Lombart - Commission communautaire française
Dirk Moens - SPF Sécurité Sociale
Lucie Ophalvens - SPF Sécurité Sociale
François Perl - Institut national d'assurance maladie invalidité
Wendy Ranschaert - Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
Christophe Rizzo - Agence Wallonne pour l'Intégration des personnes Handicapées
Erik Samoy - Werk en Sociale Economie
Guy Van Camp - FOD Sociale Zekerheid
Guy Van De Velde - FOD Sociale Zekerheid
Koen Vleminckx - FOD Sociale Zekerheid

Onderzoekers

Annelies Debels - Katholieke Universiteit Leuven
Koen Hermans - Katholieke Universiteit Leuven
Hans Knapen - Katholieke Universiteit Leuven
Marianne Moron - Katholieke Universiteit Leuven
Maartje Van der Niet - Katholieke Universiteit Leuven

Documentatie :

[Project "Sociaal-economische positie van personen met een handicap en analyse van de effectiviteit van tegemoetkomingen aan personen met een handicap"](#)

Aanpak van ongelijkheid in gezondheid in België (TAHIB)

Onderzoeksproject TA/00/15 (Onderzoeksactie [TA](#))

[Beschrijving](#) - [Documentatie](#)

Personen :

[Prof. dr. VAN OYEN Herman](#) Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2005-31/1/2009

[Prof. dr. LORANT Vincent](#) Université Catholique de Louvain (UCL)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2005-31/1/2009

[Prof. dr. DEBOOSERE Patrick](#) Vrije Universiteit Brussel (VUB)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/12/2005-31/1/2009

[Prof. dr. SHAW Mary](#) University of Bristol (UB)
Betoelaagde buitenlandse partner
Duur: 1/12/2005-31/1/2009

Beschrijving :

De socio-economische ongelijkheden in gezondheid vormen een belangrijke uitdaging voor volksgezondheid. Men weet al lang dat gezondheid, morbiditeit, beperkingen en mortaliteit aan sociale patronen gelinkt zijn. Verscheidene epidemiologische studies tonen telkens opnieuw aan dat individuen met lagere socio-economische status een slechtere gezondheid, een hoger mortaliteitscijfer, een risicovollere levensstijl en slechter preventief gedrag vertonen. Dergelijke verschillen, vaak socio-economische ongelijkheden in gezondheid (SIH) genoemd, zijn waargenomen in de meeste Europese landen (Mackenbach, 2004). België vormt daarop geen uitzondering. Recent onderzoek heeft ongelijkheden aangetoond in mortaliteit (Deboosere, 2002; Lorant, 2001), in morbiditeit en levensverwachting zonder beperkingen (Bossuyt, 2004), in geestelijke gezondheid (Lorant, 2002) en in gezondheidszorg (Van der Heyden, 2003). Er werd vastgesteld dat aan gezondheid gerelateerd gedrag tot socio-economische ongelijkheden in mortaliteit en morbiditeit bijdraagt.

Het verminderen van ongelijkheden in schadelijke levensstijlen zoals roken, drinken en overgewicht en in gezondheidsbevorderende levensstijlen zoals fysieke activiteit, is essentieel in eender welke algemene strategie om ongelijkheden in gezondheid te verminderen. Een gezondheidsbevorderend beleid en acties om schadelijk gedrag te verminderen, vergroten en versterken echter vaak de gezondheidskloof in plaats van ze te overbruggen omwille van verschillen in toegang en gebruik tussen sociale groepen. Verder is het belang van individuele factoren onzeker omdat dat waarschijnlijk per geslacht verschilt en sterk aan verandering in de tijd onderhevig is. De meeste studies die de selectie- en de causale hypothese van sociale ongelijkheid in gezondheid evalueren, verkiezen laatstgenoemde, maar zijn vaak beperkt geldig door het gebruik van onveranderlijke sociale classificatie (onderwijs). Recent onderzoek van contextuele factoren heeft het nauwe perspectief dat enkel sociale achterstand belichtte, verbreed en vijf soorten contextuele factoren met een invloed op de gezondheid geïdentificeerd: fysieke eigenschappen zoals de kwaliteit van lucht en water; openbare diensten om individuen in hun dagelijks leven te ondersteunen; fatsoenlijke huisvesting; socioculturele eigenschappen en, ten slotte, de reputatie van de omgeving (Macintyre, 2002).

Het project concentreert zich daarom op het begrip van de determinanten van gezondheidsongelijkheden om de basis te versterken voor de ontwikkeling van systematische en uitvoerige beleidsstrategieën om gezondheidsongelijkheden aan te pakken. De algemene doelstelling van het project is (1) de omvang en de tijdstrend van sociale gezondheidsongelijkheden en van schadelijk en gezondheidsbevorderend gedrag te beschrijven; (2) om het effect van individuele factoren (sociale ongelijkheden in levensstijl (SIL), blootstelling op het werk, familiestructuur) en macrosociale factoren (sociaal kapitaal, urbanisatie van woonomgeving) op de sociale ongelijkheden in gezondheid te analyseren.

Doelstelling 1: Beschrijving van de sociale ongelijkheden in gezondheid, mortaliteit en levensverwachting zonder beperkingen (DFLE) en de evaluatie van differentiële compressie/uitbreiding van DFLE per sociale positie in de tijd. Meer bepaald is het de bedoeling om:

- het effect van de sociale positie op mortaliteit, op subjectieve gezondheid, chronische morbiditeit en beperkingen te bepalen;

- te bepalen of het effect van levensstijlen op mortaliteit onafhankelijk is van de sociale positie en of het homogeen over de sociale ladder verdeeld is;
- de sociale kloof in levensverwachting en levensverwachting zonder beperking te schatten;
- de tijdstrend in de en levensverwachting zonder beperking volgens socio-economische positie te bestuderen.

Doelstelling 2: Analyse van sociale ongelijkheden in gezondheid in relatie tot de longitudinale veranderingen van de sociale positie tussen 1991 en 2001 door de follow-up van de steekproef van de volkstelling 1991 en studie van het longitudinale effect van de (veranderende) sociale positie op gezondheid en levensstijl.

Doelstelling 3: Het effect van macrofactoren op de sociale ongelijkheid in gezondheid en mortaliteit te bestuderen.

Doelstelling 4: Evaluatie van de tijdstrend in de associatie tussen de sociale ongelijkheid in gezondheid en de sociale ongelijkheid in levensstijl.

In het project worden bestaande gegevensbestanden gebruikt:

- Volkstellingsgegevens van 1991 en 2001
- Panelstudie van huishoudens 1992 – 2002
- Nationale mortaliteitsgegevensbank: volkstellingsgegevens met 5 jaar mortaliteits opvolging
- Gezondheidsenquête (HIS) 1997, 2001 en 2004
- Mortaliteit HIS (1997, 2001 met opvolging tot 2006).

Het onderzoeksvoorstel zal de beleidsverantwoordelijken en de betrokkenen helpen in het ontwikkelen en evalueren van beleidsinstrumenten erop gericht sociale ongelijkheden in gezondheid te verminderen, zoals bijvoorbeeld:

- Het project zal de omvang van de sociale ongelijkheden in gezondheid en in aan gezondheid verwant gedrag beschrijven. Het zal de evolutie van deze ongelijkheden in de tijd beschrijven en informatie verstrekken over de relatie tussen de evolutie van ongelijkheden in levensstijlen en sociale ongelijkheden in gezondheid.
- Door de analytische benadering zal het project mechanismen identificeren met een rechtstreeks en intermediair effect op de sociale ongelijkheden in gezondheid. Het project is vooral gericht op het effect van de sociale ongelijkheden in levensstijlen op de sociale ongelijkheden in gezondheid.
- Het gebruik van longitudinale gegevens en de schatting van tijdstrends maakt het mogelijk om strategieën te identificeren die een invloed op de sociale ongelijkheden kunnen hebben. Het project is vooral gericht op de observatie dat de aanpak van gedrag dat schadelijk is voor de gezondheid of gezondheidsbevorderend gedrag de gezondheidskloof tussen sociale groepen niet overbrugt, maar zelfs verbreedt.
- De Belgische bevolking veroudert en de levensverwachting blijft stijgen. Maar deze verhoging van het aantal jaren kan verschillen van sociale groep tot sociale groep. Verder kan de verdeling van deze jaren in jaren in goede of slechte gezondheid verschillend zijn. Omdat de levensverwachting en de levensverwachting zonder beperking in jaren worden uitgedrukt, kunnen de resultaten van de tijdstrend gemakkelijk door beleidsverantwoordelijken begrepen worden. Het vaststellen van een uiteenlopende evolutie zal gezondheidsongelijkheden een plaats bovenaan de agenda bezorgen.

Referenties:

- Bossuyt N, Van Oyen H. Health expectancy by socio-economic gradient in Belgium (Gezondheidsverwachting volgens socio-economisch gradiënt in België). (108), 1-86. 2001. Brussels, National Institute of Statistics. Statistical Studies (Statistische Studiën).
- Bossuyt N, Gadeyne S, Deboosere P, Van Oyen H. Socio-economic inequalities in healthy expectancy in Belgium. Public Health 2004; 118: 3-10.
- Deboosere P, Gadeyne S. Life expectancy and probability of death by gender, region and educational attainment in Belgium 1991-96 (Levensverwachting en sterftekansen naar geslacht, gewest en onderwijsniveau in België, 1991-96). Bevolking en Gezin 2002; 31: 47-73.
- Lorant V, Thomas I, Delière D, et al. Deprivation and mortality: implication of spatial autocorrelation. Social Science and Medicine 2001; 53: 1711-9.
- Lorant V, Boland B, Humblet P, et al. Equity in prevention and health care. Journal of Epidemiology and Community Health 2002; 56: 510-6
- Macintyre S, Ellaway A, Cummins S. Place effects on health: how can we conceptualise, operationalise and measure them? Sci Med 2002; 55: 125-39
- Mackenbach JP, Huisman M, Andersen O, et al. Inequalities in lung cancer mortality by the educational level in 10 European populations. European Journal of Cancer 2004; 40: 126-35.

Documentatie :

Persbericht mei 2010: [Gezondheidskloof tussen sociale groepen neemt toe - Hoger opgeleiden leven langer, lager opgeleiden gaan er niet op vooruit](#)

[Persdossier mei 2010](#)

Réduire les inégalités socio-économiques en santé en Belgique (TAHIB) : résumé Bruxelles : Politique scientifique fédérale, 2010 (SP2166)

[\[Om te downloaden\]](#)

Aanpak van ongelijkheid in gezondheid in België (TAHIB) : samenvatting Brussel : Federaal Wetenschapsbeleid, 2010 (SP2167)

[\[Om te downloaden\]](#)

Tackling health inequality in Belgium (TAHIB) : summary Brussels : Federal Science Policy, 2010 (SP2168)

[\[Om te downloaden\]](#)

Longitudinale en ruimtelijke analyse van de sociale ongelijkheden in België en Luxemburg (DESTINY)

Onderzoeksproject TA/00/27A (Onderzoeksactie [TA](#))

Personen :

[Prof. dr. EGGERICKX Thierry](#) Université Catholique de Louvain (UCL)
Coördinator van het project
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/3/2008-31/12/2009

[Prof. dr. KESTELOOT Christian](#) Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)
Betoelaagde Belgische partner
Duur: 1/3/2008-31/12/2009

Beschrijving :

Beschrijving:

De algemene doelstelling van dit project is een totaaloverzicht te verkrijgen van de sociale ongelijkheden en hun verband te begrijpen met de levenscyclus van de individuen, en dat in de loop van de laatste decennia, in België en in Luxemburg. Het bevat twee fasen, die elk hun eigen doelstellingen hebben.

Beschrijving van de voornaamste doelstellingen van fase I:

1. Identificatie van de sociale groepen door de individuen te klasseren naargelang hun positie op de arbeidsmarkt, hun opleidingsniveau, de samenstelling van het huishouden, de kenmerken van hun woning en hun nabije woonomgeving, hun gezondheid en hun nationaliteit. Alleen de personen op actieve leeftijd en gepensioneerd zullen worden geanalyseerd (en dus geen kinderen en studenten). Het netwerk zal een typologie van de sociale groepen opstellen volgens de aard en de "intensiteit" van hun achterstellingspositie. Deze sociale schaal gaande van de meest achtergestelde "moeilijke groepen", omdat ze alle handicaps cumuleren tot de groepen die alle troeven cumuleren. Die laatste groepen worden in de analyse meegenomen, niet alleen om een volledig sociaal profiel van de samenleving te kunnen opmaken, maar ook omdat het risico van sociale achterstelling, zelfs voor de meest bevoorrechte groepen, niet onbestaande is in de huidige context van sterke instabiliteit op professioneel en huishoudelijk vlak. Deze typologie zal het mogelijk maken om, in een transversale optiek, de sociale ongelijkheden te duiden op verschillende tijdstippen. De onderzoekers zullen op die manier kunnen verifiëren of de sociale ongelijkheden in sociodemografisch opzicht veranderd zijn. In een context van demografische veroudering, familiale transformatie en multiculturaliteit, kan men aannemen dat de meest achtergestelde groepen vandaag niet dezelfde zijn als die van gisteren. De volk- en woningtellingen van 1970, 1981, 1991 en 2001 zullen het onderwerp zijn van deze analyses.

2. Analyse en verklaring van de veranderingen (voor de kenmerken die in de studie worden meegenomen – de gezondheid en de perceptie van de omgeving zijn alleen beschikbaar in 2001) die de individuen in elke sociale groep doorlopen hebben. Deze longitudinale analyse zal prospectief worden uitgevoerd voor de sociale groepen geidentificeerd in 1991, en retrospectief voor de sociale groepen geidentificeerd in 2001. Dit zal resulteren in transitie matrices die de toestanden bepalen die leiden naar achterstelling of omgekeerd situaties om daaraan te ontsnappen. In het vervolg van het project zullen de matrices bepalend zijn omdat a) ze berekend kunnen worden voor verschillende bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld generaties, individuen wonend in een bepaalde ruimtelijke entiteit of woonomgeving), en onderling vergeleken kunnen worden; b) het aantal en de rangschikking van de gebeurtenissen beleefd door de individuen met eenzelfde transitie geanalyseerd kunnen worden en vergeleken met deze van personen die een andere transitie hebben beleefd.

3. Analyse van de relaties tussen sociale ongelijkheden en ruimtelijke localisatie. Deze analyse, die een belangrijk en vernieuwend onderdeel vormt van het project, zal opgesplitst worden in verschillende lijnen van onderzoek:

3.1 De ruimtelijke localisatie van de sociale groepen. Leven zij in dezelfde gemeenten en type woonomgevingen bij elke telling? Versterkt het verband tussen sociale ongelijkheid en ruimtelijke segregatie? Concentreren de verschillende bestudeerde sociale groepen zich in de ruimte of bezetten zij elk hun eigen ruimte? Kunnen veranderingen in termen van woonomgeving in verband worden gebracht met het beleid inzake de strijd tegen de armoede, in het bijzonder het Europese? Zijn er tenslotte sociaal-demografische verschillen binnen de sociale groepen naargelang hun ruimtelijke localisatie? De cases van de sociale woningen en van het permanente wonen op campings zullen het onderwerp zijn van specifieke analyses.

3.2 Bepaling en analyse van de effecten van de nabije woonomgeving op de verschillende sociale groepen. Deze analyse meet op welke manier de omgevingskenmerken de veranderingen van de positie van individuen verklaart. Dit impliceert de vergelijking van veranderingen in positie van individuen behorend tot dezelfde sociale groepen, maar wonend (en blijvend) in verschillende types van woonomgevingen.

3.3 Bepaling van de verbanden tussen de residentiële mobiliteit en de veranderingen in termen van achterstelling, voor de individuen die migreren van één type woning en woonomgeving naar een ander in de loop van de periode tussen de tellingen. De vrije woonkeuze en dus mobiliteit is een recht, maar wordt feitelijk beperkt, omdat niet iedereen de middelen heeft om zijn woonaspiraties waar te maken. De onderzoekers zullen de mechanismen trachten te duiden die aanleiding geven tot een bepaalde selectiviteit in de residentiële dynamiek. Hetzelfde geldt voor de veranderingen die, in de loop van het leven van de individuen en van de huishoudens, aanleiding geven tot verhoogde mogelijkheden tot mobiliteit of omgekeerd een dalende ruimtelijke mobiliteit.

3.4 Duiding van de verschillen tussen rurale, oude industriële en tertiaire gebieden, en van de impact van de stedelijke hiërarchie en de effecten van regionale economische veranderingen in de loop van de bestudeerde periode, door de sociale groepen en hun evoluties in verschillende sociaal-ruimtelijke contexten te vergelijken. Concreet zal de vergelijking steunen op drie types van geografische ruimtes. Type I behelst twee van de drie Europese hoofdsteden: Brussel en Luxemburg-stad; het moet de specifieke vormen van sociale ongelijkheid duiden die zich voordoen in metropolen die gekenmerkt zijn door een oververtegenwoordiging van hooggekwalificeerde jobs. Type II focust op de steden van een mijnbekken (Charleroi, Genk, Esch/Alzette), die gekenmerkt zijn door een relatief grote arbeidersbevolking en/of een laag opleidingsniveau en sociale problemen die verband houden met economische reconversie. Type III behelst de grenszones van beide landen, die onder invloed staan van de Luxemburgse stadsgewestvorming (sociaal-ruimtelijke effecten van grensarbeid, in het bijzonder in de Belgische provincie Luxemburg). Elke van de drie onderzoekslijnen behelst het gebruik van longitudinale gegevens van nationale tellingen en van complementaire gegevens van de overheid (Sociale Zekerheid in Luxemburg, Rijksregister in België).

Doelstellingen van fase II:

1. Situering van de resultaten van deze exploratieve analyse in de context van ruimere maatschappelijke veranderingen. Deze veranderingen hebben zich voorgedaan in de loop van de laatste decennia, zoals de veroudering van de bevolking, de tweede demografische transitie (diversificatie en groeiende instabiliteit van de huishoudenstructuur), het toenemende bewustzijn van de gender-problematiek, de multiculturaliteit en de sociaal-ruimtelijke segregatie.

2. Studie van de relaties tussen sociale ongelijkheden, achterstelling en inter- en intragenerationele analyse.

3. Confrontatie van het geheel met het theoretisch kader gebaseerd op het concept van economische integratiewijzen van Karl Polanyi om een geïntegreerde en coherente synthese van de bevindingen te bekomen.

Verwachte resultaten na fase I:

1. Beter kennis van de processen die tot sociale ongelijkheid leiden in de tijd

2. Een beter begrip van de interacties tussen de productie van sociale ongelijkheden enerzijds en de ruimtelijke verankering anderzijds. De ruimte is hier gedefinieerd als de nabije woonomgeving van de individuen in termen van fysieke en sociale kenmerken van de buurt, waaronder ook de situatie en de productiecondities van die buurt in een stedelijke of ruimere regionale context. Deze kennis kan cruciaal worden om de effecten van sociale en territoriale maatregelen ter bestrijding van sociale ongelijkheden te begrijpen.

3. Een beter begrip van de factoren die het doorgeven van sociale ongelijkheden bepalen tussen de generaties en binnen de generaties. Verrijking van het theoretisch kader op basis van de empirische resultaten. Deze zullen inderdaad toelaten concepten te identificeren die de economische integratiewijzen en de sociale ongelijkheden verbinden in de bestudeerde terreinen. De transitie-matrices bepalen de kansen van stabiliteit, opwaartse of neerwaartse sociale mobiliteit volgens de positie op het vlak van opleiding, arbeid, residentiële woonomgeving etc.